

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра філософії

ФІЛОСОФІЯ І ПРАВО

Тези доповідей
XIX Міжнародної наукової конференції
аспірантів та студентів
(18 травня 2023 року)

Харків
«Право»
2023

УДК 340.12
Ф56

Організаційний комітет:

голова – А. П. Гетьман, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

члени: О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор; С. Б. Жданенко, кандидат філософських наук, доцент; І. І. Коваленко, кандидат філософських наук, доцент; Ю. В. Мелякова, кандидат філософських наук, доцент; Г. В. Коваленко, кандидат юридичних наук

Філософія і право : тези доп. XIX Міжнар. наук. конф. аспірантів та студентів (18 трав. 2023 р.). – Харків : Право, 2023. – 200 с.
ISBN 978-966-998-531-6

У пропонованій до уваги читачів збірці тез доповідей висвітлюється широке коло як загальнофілософських проблем, так і різноманітних аспектів філософії права. Певна частина матеріалів конференції розвиває і поглиблює філософські уявлення у царині правової онтології, правової антропології, теорії правових цінностей, теорії пізнання права та інституційного виміру права. Деякі напрацювання містять спроби не тільки по-новому підійти до осмислення вже достатньо розробленої проблематики, а й виявляються кроком на шляху пізнання раніше не відрефлектованого шару правової реальності. У цьому сенсі зміст поданих тез засвідчує зацікавленість майбутніх фахівців права у більш глибокому теоретичному освоєнні тих феноменів правової реальності, пізнання яких є умовою розв'язання нагальних практичних завдань правотворчого й правозастосовного характеру в контексті гідного виконання професійної місії щодо розбудови правової державності в Україні.

УДК 340.12

Адреса редакційної колегії:

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2023
© Видавництво «Право», оформлення, 2023

ISBN 978-966-998-531-6

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні учасники та гості зібрання!

Щиро вітаю Вас на відкритті XIX Міжнародної наукової конференції аспірантів та студентів «Філософія і право»!

Сьогодні, у важкий для нашої держави час, ми вкотре показуємо здатність долати труднощі, висловлюємо прихильність кращим ідеям європейської культури у незворотному поступі України до волі, слави та добробуту. Філософія зміцнює силу людського духу і є надзвичайно корисною для будь-якого сучасного фахівця, у тому числі й для служителя Феміди.

У роботі конференції беруть участь представники усіх навчальних підрозділів нашого університету, а також провідних вищих навчальних закладів України, Бельгії, Литви, Польщі, Словаччини та Чехії.

Долучаючись до філософських здобутків, сучасні студенти та аспіранти не тільки пильно зберігають давні інтелектуальні традиції, а й продовжують рухатись уперед, продукуючи творчі модерні ініціативи.

Чимало колишніх студентів-учасників наших конференцій та проблемних груп при кафедрі філософії щорічно поповнюють лави аспірантів університету, блискуче захищають дисертації, при написанні яких вони спираються на фундаментальні знання з філософії та філософії права.

Дана конференція – прекрасна можливість для відкритого діалогу, обміну думками та досвідом. Бажаю всім учасникам конференції яскравих виступів, цікавих дискусій, набуття цінного досвіду та дружніх контактів, а також продуктивних успіхів у досягненні поставлених цілей. Також хочу висловити сподівання на подальші вагомі здобутки у дослідженні актуальних проблем філософії та права. Одне з наших головних завдань – розвивати накопичений потенціал, зберігати все найкраще в гуманітарній освіті, спираючись на нові ідеї та знання.

**Ректор
Національного юридичного університету імені Ярослава
Мудрого, доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових наук України
А. П. Гетьман**

ФІЛОСОФІЯ І ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Авраменко Тетяна

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
міжнародно-правовий факультет I
курс, 2 група*

НІЦШЕАНСЬКА НАДЛЮДИНА ЯК ЧИННИК ПРОГРЕСУ ЛЮДСТВА

Упродовж усієї історії людство розвивається. Не можна сказати, що зміни припинялися під час певної епохи та відновлювалися за наступної. Людство прогресувало завжди. Цей процес продовжується і в наш час також. У зв'язку з цим виникає слушне запитання, завдяки яким чинникам людство розвивається ?

Відповідь можна дізнатися завдяки ознайомленню з працями німецького мислителя Фрідріха Ніцше. Саме він є автором концепції «Надлюдини», яка вперше згадана в його роботі «Так говорив Заратустра». Критики та коментатори філософії Ніцше зазначають, що Надлюдина – це найвища форма розвитку індивідуума. У свою чергу, звичайна людина є лише проміжною ланкою між твариною та Надлюдиною. Філософ говорить, що всі люди мають волю до влади. Навіть найменший прагне панувати над ще меншим за себе. Проте Надлюдина характеризується не тільки волею до влади, а й містить сутність творця. Концепцію мислителя можна розглядати у двох вимірах: внутрішній та зовнішній.

Внутрішня воля до влади, яка необхідна для розвитку надлюдини, передбачає, що особистість може бути володарем для себе. Тобто людина постійно вдосконалює себе, веде боротьбу з комплексами, страхами. Зовнішній вимір – це здатність людини бути володарем, покровителем, наставником для інших. Це означає, що вона веде за собою націю, народ. Варто зазначити, що другий вимір розуміння сутності Надлюдини цілком залежить від першого – самовдосконалення, щоб вести інших необхідно демонструвати найкращі індивідуальні результати.

Ф. Ніцше говорить про існування двох видів людей: панів і рабів. Відповідно, є два типи моралі – мораль панів, аристократів та мораль рабів. Як відомо, творча меншість завжди керує більшістю. Перша, забезпечує постійний розвиток підконтрольної останньої. Через владу сильних над слабкими у останніх утворюється феномен ресентименту і формується християнська мораль, яку сам Ніцше засуджує у своїх працях. Раби будуть чинити опір панам в будь-яку епоху, тому «правлячий вид» просто вимушений застосовувати певні засоби для «приборкання плебеїв». Попри такий природний хід подій, аристократія не дає іншого вибору «черні», окрім розвитку. Особистість, яка входить до творчої меншості, і є надлюдиною.

Надлюдина, як така, була завжди і її можна побачити в звичайних історичних постатях, за допомогою діяльності яких відбувалися фундаментальні події, що мали значний вплив на розвиток як усього людства, так і права. Не варто вважати, що «Надлюдина» є завжди символом чистоти і новаторства. Адже дії осіб з волею до влади і здатністю виконувати роль творця, які знаходяться на чолі держав в різний період історії, не завжди відповідають позитивним цілям з точки зору всього людства. Наприклад, деякі правителі вважали, що можна підкорювати інші країни шляхом ведення жорстокої війни. Проте, такі дії активізували появу іншої «Надлюдини» або їх групу, які спрямовували свою діяльність на захист людства. Якщо розглядати це питання в розрізі ведення війни, то ми бачимо обмеження у використанні певних видів озброєнь, встановленні заборони застосування насильства для збереження мирного населення. На жаль, ми фіксуємо, що дотримання правил ведення війни відбувається часто в односторонньому порядку, або вони взагалі не виконуються. На мою думку, також з часом знайдеться «Надлюдина», яка унеможливить таке поведіння.

Отже, вся людська культура, прогрес людства – це результат невинної праці кожної Надлюдини. Спочатку ми можемо говорити про самовдосконалення людини результати якого у деяких випадках знаходять своє відображення в глобальних процесах, невід’ємною частиною яких є розвиток права, моралі, політики, економіка, культури. Тобто «Надлюдина» є двигуном прогресу найважливіших сфер життя.

Anhelina Allakhverdova
*Yaroslav Mudryi National University
of Law*
Major: Prosecutor; Course 1; Group 3
LCC International University
Major: Contemporary Communications;

LANGUAGE ISSUE IN UKRAINE – PHILOSOPHICAL DISCOURSE

One of the first words that comes to mind when thinking about language is communication. In fact, language is a crucial element of one's identity and is required for all aspects of connecting with the outside world. Identity development necessitates a certain amount of awareness because it requires individuals to make a conscious decision. The relevance of the language issue is quite high in Ukraine.

Most people are arguing about the importance of speaking in the state language, but some citizens are thinking that it's not important to keep this tendency. As a result of the influence of russification, a lot of Ukrainians were brought up, studied in Russian because of Soviet propaganda. Khrystyna Kotsira (2022) interprets that the language of Soviet totalitarianism – or newspeak, as George Orwell called it – was intended to implement the «only correct» Marxist-Leninist ideology and made all other forms of thought impossible. Its use narrowed the scope of thinking. This goal was achieved, in particular, by limiting the vocabulary of the language and distorting the semantics of words.

On June 28, Ukraine celebrates Constitution Day. Article 10 of the Basic Law states, «The state ensures the comprehensive development and functioning of the Ukrainian language in all spheres of public life throughout the territory. In Ukraine, the free development, use, and protection of Russian and other languages of the national minorities of Ukraine is guaranteed». In Ukraine, there is a democracy, which is confirmed by law, and people can use any language they want. Spartak Subbota, a famous Ukrainian psychotherapist, debunking myths, agrees that Ukrainianization should happen gradually and exclusively voluntarily. One of the myths is that the tougher it is, the better everyone will learn the language and culture. Spartak Subbota (2023) writes, «No. According to research, the most effective way to teach a person new behavior is through positive reinforcement. Namely, the scientists found out

that if a person receives a reward, praise, support after certain actions, the association «I feel good if I do this» is formed in him, and in this way, he forms new patterns of behavior. And vice versa, if you scold a person, it only stimulates them to «leave everything as it is» due to despair and demotivation».

Is it relevant to raise the question about language now, during the war? Yuriy Kasyanov (2017) said: «We have a war going on. And I believe that the current protectionist policy regarding the Ukrainian language is correct and sufficient for now. It is necessary to create conditions, and not limit people's ability to speak the language they are used to. Raising the language issue now means splitting Ukraine to one degree or another». Otarii Dovzhenko (2017) notes that the language issue does not cause opposition or division in Ukrainian society, in some cases, it is rather negative comments. «This issue is not urgent for people, but far-sighted politicians must see that this issue is urgent for the future of Ukraine», the expert notes. The protection of Ukraine by military actions and the spread and popularization of the Ukrainian language must take place in parallel. Because the protection of the language is the protection of the statehood of Ukraine, in turn, People's Deputy Oksana Yurynets emphasized.

In conclusion, relying on the analysis of different opinions of experts on this issue, I want to express my agreement with the opinion that Ukraine needs gentle ukrainization, because the language that people are used to interpreting only as a means of communication is also a powerful force that shapes our identity, culture, and society. Nelson Mandela said: «Language is the foundation of a nation; to speak the native language of one's country means to maintain its rich heritage and preserve its collective memory».

Андрущенко Олеся
*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
аспірантка кафедри філософії*

ВСТУП ДО ЄС ЯК ДЕТЕРМІНАНТА НОВИХ ГАРАНТІЙ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД В УКРАЇНІ

Захист прав людини є одним із основних напрямів діяльності Європейського Союзу відповідно до цілей та принципів цієї організації, закріплених в установчих договорах. Проблематика європейських цінностей і стандартів прав людини не втрачає своєї актуальності, оскільки саме вони формують «європейську ідентичність».

У Європейському Союзі не існує цілісного механізму захисту прав людини; національну систему їх захисту, яка функціонує в державах-членах, доповнює система захисту на рівні ЄС. Окрім цього, захист прав і свобод людини здійснюється в межах Ради Європи, учасниками якої є всі держави – члени Євросоюзу. Формування системи правових норм на рівні ЄС, що забезпечують захист прав і свобод людини, відбувалося поступово, і ця система й до сьогодні має значний потенціал для свого розвитку.

Договір про Євросоюз (ДЄС) містить кілька положень стосовно забезпечення прав людини. У статті 2 зазначено, що Союз засновується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права і поваги до прав людини, включно з правами осіб, які належать до меншин. Ці цінності є спільними для усіх держав-членів, де домінують плюралізм, недискримінація, терпимість, справедливість, солідарність і рівність між жінками і чоловіками. Стаття 6 ДЄС закріплює принцип поваги до основних прав і свобод людини. У ній наголошується, що основні права, гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод і передбачені конституційними традиціями, спільними для всіх держав-членів, становлять загальні принципи права Союзу.

Особливий статус у праві ЄС має Хартія ЄС основних прав 2007 р.. Вона містить розгорнутий каталог основних прав і свобод, які визнаються за кожною особою, що знаходиться на території Євросоюзу, й охоплює громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права.

Варто зазначити, що гарантії прав і свобод у ЄС охоплюють інституційні, процесуальні та матеріальні заходи. До інституційних гарантій належать судовий захист і позасудові механізми захисту: Омбудсман Європейського Союзу, Комісія, Європейський контролер із захисту даних, Загальний контрольний орган у межах Європолу, дипломатичні та консульські представництва держав-членів у третіх країнах. Процесуальні гарантії містять: право особи на справедливий і публічний розгляд її справи протягом розумного часу незалежним і неупередженим судом (ст. 47.2); право на юридичну допомогу (ст. 47.2); презумпцію невинності (ст. 48.1); принцип законності та пропорційності злочинів і кари (ст. 49); принцип недопущення повторного притягнення до кримінальної відповідальності за злочин, за який особа вже була покарана чи виправдана у державах-членах (ст. 50); заборона позбавлення свободи за борги;

право на апеляцію стосовно кримінальних справ. Матеріальні гарантії полягають у компенсації збитків, завданих особам з боку інших осіб. Майнову відповідальність можуть понести фізичні та юридичні особи, органи ЄС та держави-члени.

Таким чином, вступ нашої держави до ЄС надасть нові гарантії захисту прав і свобод, але перед цим ставить перед Україною питання про необхідність удосконалення власної системи захисту прав людини, оскільки відповідно до критеріїв вступу до ЄС лише держава із відповідним рівнем дотримання прав та основних свобод людини може стати повноправним членом Євросоюзу.

Антонова Єва
Пряшівський університет
м. Пряшів, Словаччина
факультет економіки, менеджменту
та торгівлі
2 курс, група 2ТНК-1

СИМВОЛІЗМ КОМУНІКАТИВНОЇ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ

Факт невідвортної інформатизації суспільства має, серед іншого, своїм наслідком своєрідну культурну глобалізацію, яка не завжди є явищем культурного взаємозбагачення, проте призводить до поступової втрати специфіки локальних культур і формування нового типу культури, в якому панують символи культурного продукту, рекламовані ЗМІ. Цілі, потреби, дії, ситуації та інтереси людей все частіше постають як спрощені стандартні образи і символи дійсності, моделі поведінки та алгоритми управління нею.

Актуальність даної теми обумовлена суперечливим явищем надмірного домінування масової культури, яка формує примітивізовану масову свідомість, що часто виявляє себе у обмежених естетичних смаках споживачів, їх низькому культурному рівні, заплутаних символах, споживацькому ставленні до мистецтва, руйнації духовних цінностей і традицій, однак, водночас сприяє утворенню глобального ліберального простору комунікації.

Постають питання про джерела масової культури, обумовленість і ефективність її форм, способів буття в ній людини, а також впливу її на успіх ідентифікації та інтеграції індивіда у горизонт світової культури. Відповіді на них слід шукати у символічному характері сучасної масової культури та стереотипів масової свідомості, що і становить мету даного дослідження. Теоретичні основи вивчення масової комунікації та її ролі у культурному та соціальному житті були закладені, зокрема, західними теоретиками М. Вебером, Г. Тардом, Г. Лебоном, П. Лазарсфельдом, Г. Лассвеллом, Д. Дьюї, М. Маклюеном, О. Тоффлером тощо.

Символізм як явище зародився у мистецтві й визначився як напрям в європейській художній культурі кінця XIX ст., будучи реакцією на панування в гуманітарній сфері норм буржуазної «розсудливості» (у філософії, естетиці – в формі позитивізму, в мистецтві – натуралізму). Символісти, в більшості агностики, стверджують, що справжня реальність недоступна розуму і досягається лише інтуїтивно-екстатичним засобом. Так, Й. Гейзінга вважає, що символічне мислення полягає не в причинно-наслідковій залежності речей, а в смисловій і цільовій, тобто символізм відкидає будь-які прояви детермінізму. Символ, на думку символістів, розширює зміст звичайного слова і сприяє художній вразливості. З. Фрейд, в свою чергу, співвідносив масову свідомість і символ з архаїчними структурами людської психіки, що переконує у їх універсальному характері. Згідно неофрейдистам, «вроджена» символіка дісталася людям від епохи розвитку мови і однакова за змістом у всіх народів, незважаючи на відмінність мов.

Узагалі-то, символ має низку властивостей, які роблять його невід'ємною умовою комунікації, а саме: 1) властивість символу в лаконічній формі передавати значні масиви інформації; 2) унаслідок тиражування в медіапросторі, ставати загальноживаними; 3) встановлювати зв'язок між планом означуваного та планом означуючого в результаті консенсусу, на зразок домовленості між рекламодавцем та його цільовою аудиторією про спосіб прочитання знаків; 4) здатність до спрощення і адаптації інформації; 5) здатність символу включати реципієнта у вертикальний контекст культури й виступати його навігатором у сприйнятті текстів; 6) зв'язок з інтертекстуальністю комунікаційних повідомлень, що полягає у співвідношенні літературних творів за допомогою таких засобів, як цитата, центон, ремінісценція, алюзія, пародія, плагіат, стилізація, переспів тощо.

В «масовій культурі» не існує необхідності у послідовності та взаємозалежності потоку образів. Так, зокрема, при прослуховуванні популярної музики не потрібно уявної обробки інформації, оскільки вплив музики на почуття людини створюють асоціації. Тобто, спостерігається відокремлення емоційних елементів від морального, соціального та інформаційного контекстів. Тому можна беззаперечно стверджувати, що символи дедалі активніше стають умовою комунікації, а саме впливають на засоби, фрази, якими буде користуватися особа, моделі її поведінки та способи встановлення контакту, обмін думками та фактами.

Існує досить розгалужена система індустрії символічної масової культури, що включає в себе наступні підрозділи: засоби масової інформації (ЗМІ); систему організації та стимулювання масового попиту на продукцію (реклама на вулицях, у транспорті); індустрію здоров'я (формування іміджу здорового способу життя); індустрію дозвілля (туризм, популярна музика); міжнародну комп'ютерну мережу Internet; масову соціальну міфологію тощо.

Виявлення структурних закономірностей окремих об'єктів досягається шляхом виведення відмінностей між цими об'єктами як перетворень одне в одного конкретних варіантів єдиного абстрактного інваріанта. Новітні форми філософського структуралізму зберегли як «спадкову рису» – увагу до словесних, вербальних текстів, хоча його методи вже застосовані до всіх знакових систем в принципі. Структуралізм базується на переконанні в існуванні єдності всього сущого, універсальності його принципів, що сприяє розробці механізмів комунікації. Комунікація (з лат. – єдність, з'єднання), є консолідуєчим елементом передачі життєвого досвіду від покоління до покоління та інформації – від суспільства до суспільства. Засоби масової комунікації створюють символічну постмодерністську культуру – культуру симулякрів («симулякр» – те, що заміщує собою справжню дійсність). Запозичення ж західних символів для багатьох культур (серед них українська), що не мають можливості для інноваційного створення власних модерних витворів, виявляється найбільш простим способом задоволення потреби масових споживачів, зокрема, такої, що викликана сучасною індивідуалізацією, прагненням до більшої автономії, поведінкової мобільності особистості.

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРАВОСВІДОМОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Феномен правосвідомості досліджували чимало науковців у різні історичні епохи. Ці дослідження не можна вважати цілком вичерпними, адже суспільство повсякчас трансформується, особливо на сучасному етапі, у зв'язку з цим проблема правосвідомості людини та суспільства постає досить гостро, викликаючи неабиякий інтерес. Актуальність теми даної роботи обумовлена процесами суспільних трансформацій в Україні, переосмисленням цінностей, постійними змінами у системі правовідносин.

Правова свідомість є складним системним утворенням, що містить у собі різні елементи, які утворюють її структуру, розгляд якої є важливим у зв'язку з тими реформами, які супроводжують сучасну правову дійсність. Злам усталених стереотипів у філософсько-правовій науці, докорінне реформування законодавчої бази стали факторами, які змінили саме уявлення про елементи правосвідомості. Кількість елементів правової свідомості, їх взаємозв'язок трактуються різними авторами неоднозначно.

Підґрунтям сучасного розуміння правосвідомості є праці І. Канта та Г. Гегеля, адже вони вирізняються своєю фундаментальністю, змістовністю та логічністю думки. Саме І. Канту належить розробка основних категорій правосвідомості. Він аналізує державу та владу, обґрунтовує існування правової держави, вказуючи на роль правової свідомості в її побудові. На його думку, держава – це об'єднання людей, підпорядкованих правовим законам.

Також проблеми правової особистості та правосвідомості знайшли своє відбиття в теоретичних розробках й українських науковців одним з яких був Б. Кістяківський. Термінологічним аналогом до сучасного терміну «правова особистість» у працях автора можна вважати поняття «культурна людина». Говорячи про правову державу, Б. Кістяківський ототожнює її з «культурним людством, яке живе в культурній спілці». Засобами досягнення цієї єдності вчений вважав: недоторканність особи (обов'язок держави перед особою); реалізацію права на народне представництво; солідарність влади і солідарність нації; участь людини у законотворенні та управлінні державою.

Спираючись на окреслений вище науковий спадок, сучасні автори до елементів правової свідомості відносять правову ідеологію (систематизоване наукове вираження правових поглядів, принципів, вимог суспільства, класів, різних соціальних груп і прошарків населення) та правову психологію (сукупність правових почуттів, ціннісних відношень, настроїв, побажань і переживань, характерних для всього суспільства в цілому або конкретній соціальній групі).

Інші дослідники уявляють правову свідомість у вигляді складнішої системи, яка містить у собі раціональний, емоційний, інформаційний, оцінний та вольовий елементи. Поведінковий компонент правосвідомості складають правові настанови й відповідні стереотипи поведінки, які сприяють переведенню уявлень і цінностей у площину практичної реалізації. У правовій поведінці суб'єктів проявляється реальний зміст їхньої правосвідомості. Внаслідок цього в структурі правосвідомості доцільно виділити поведінкові компоненти, до яких треба віднести правові настанови, які у своїй сукупності становлять ціннісну орієнтацію суб'єктів і готовність до діяльності в галузі правового регулювання. Правова настанова і правова поведінка існують в органічній єдності, їх стійкі стереотипи є обов'язковим елементом правової свідомості особистості, соціальної групи або суспільства в цілому. Усі розглянуті елементи правосвідомості відносно самостійні й разом з тим взаємопов'язані, щільно переплітаються, утворюючи специфічну цілісність.

Таким чином, правосвідомість є сукупністю правових уявлень, почуттів, переконань, оцінок, що виражають ставлення індивідів, соціальних груп, суспільства в цілому до права, до поведінки людей, до існуючої системи правового регулювання. Вона має складну внутрішню структуру і сенсовірний характер, тому дозволяє більш повно та об'єктивно пізнати й зрозуміти правову дійсність.

Baranytska Yelizaveta

*Yaroslav Mudryi National Law
University*

Faculty of Justice, course 1, group 6

CYBERAGGRESSION AS A PHENOMENON OF MODERN CULTURE: A CINEMATOGRAPHIC REPRESENTATION

Cyberbullying is one among the multiple types of cybervictimization. The underlying causes of cyberbullying could be vividly illustrated by referring

to the concept of ostracism, namely the actions of a group of people aimed at individuals, whom they consider to be of non-average type of behavior or thinking. Cyberbullying, unlike traditional bullying, is an indirect and often anonymous contact between the «victim» and the «aggressor». It is characterized by the absence of immediate feedback and reaction from the victim; the limited opportunity for the aggressor to receive the satisfaction by bullying the victim in front of the public; the larger audience that potentially could observe the victim being bullied; the bigger role the observers of bullying play. Cyberbullying does not have borders, meaning that it is impossible or at least difficult to be escaped from.

Cyberbullying is defined as «an aggressive act or behavior carried out using electronic means of communication by a group of people or an individual repeatedly and over a period of time against a victim who cannot easily defend himself.»

In the world of cinematography cyberaggression is expressed in the genre of screenlife or computer screen movie, where the action predominantly takes place on a computer screen. The movies of such type are pseudo-documentary by their nature.

Typically, screenlife movies explore the topic of human fears and relationships by featuring the individuals who spend a significant part of their time on the Internet. Since communication in a virtual environment can be carried out anonymously, the said individuals often neglect the values of ethics, morality and culture that they abide by in the real world. Significant freedom the people allow themselves while expressing their emotions (including negative ones) leads cyber aggression to become an inalienable feature of virtual communication. Characters of screenlife movies are almost always in danger when they come into contact with other «virtual» characters being usually in need to protect their psychological well-being and life.

Given the rapid development of the contemporary technologically saturated reality, the characters of screenlife movies have to coexist in the mode of switching between two worlds – real and virtual. Such duality is reflected in how the movie plot is designed, how the characters look, and which techniques are used in digital design of the movie (lighting, color, editing and sound solutions). Furthermore, it affects the psychology and behavior of the characters, their attitude towards themselves and other characters. The desire for success – both external (in society) and internal (among family and peers) – makes it necessary for characters to wear masquerade «masks» when communicating online.